

Др Ратко Тошић и Вера Јоцковић

50 ГОДИНА МАТЕМАТИЧКОГ ЛИСТА ЗА УЧЕНИКЕ ОСНОВНИХ ШКОЛА

Прошло је пуних 50 година од почетка излагања Математичког листа за ученике основних школа. За пола века постојања Математички лист је одиграо значајну улогу у популаризацији математике међу ученицима. Генерације наших ученика су се са првим озбиљнијим математичким изазовима суочавале на страницама Листа. Он је многим од њих био инспирација и подстицај да се већ у раној фази школовања определе за дубље изучавање математике.

Од почетка излагања, главни циљеви Математичког листа су били:

- популаризација математике (касније и информатике) међу ученицима основних школа;
- неговање научног подмлатка;
- методичка помоћ наставницима математике и информатике.

Математички лист подједнако је намењен ученицима и њиховим наставницима, али и другима који желе да се наслађују лепотама математике и желе да је боље упознају.

Значај математике и математичког образовања

Математика је, сама по себи, живи цветајући огранак културе. У току неколико хиљада година њеног развоја произведено је огромно богатство идеја чије битне карактеристике треба да буду блиске сваком образованом човеку.

У модерно време математичке идеје се умножавају фантастичном брзином и математика наставља да игра доминантну улогу у обликовању модерне културе.

С обзиром на све то, разумљиво је значајно место које математика има у школским програмима, не само код нас него свуда у свету.

Према неким проценама, у овом тренутку на свету има око 150 000 људи који се баве научним истраживањима у области математике. Отприлике сто пута више, тј. око 15 милиона људи се баве наставом математике, на свим нивоима, од основне школе до универзитета. Ако још једном помножимо тај број са 100,

добићемо број од око 1,5 милијарди људских бића која уче математику, тако рећи свакодневно. Не постоји ниједна друга интелектуална активност којом је свакодневно преокупирано толико људи на свету. Осим математике, матерњи језик је једини предмет који се свуда у свету учи од првог разреда основне школе до краја школовања. Међутим, у питању су различити матерњи језици, док је математика иста за све – сви ђаци на свету уче исту Питагорину теорему и решавају исте квадратне једначине. Зашто је то тако? Зато што је и математика језик – језик природе, и као таква неопходна за изучавање свих природних и техничких наука. Још је Галилеј рекао да природа говори језиком математике. Међутим, и друштвене науке су данас у великој мери математизирани, тако да је једна одређена количина математичких знања потребна свакоме ко жели да се компетентно укључи у решавање проблема битних за друштвену заједницу.

Из свега наведеног проистиче значај помоћне литературе из области математике. У свим земљама, па и у нашем најближем окружењу постоје часописи за математику и информатику намењени ученицима основних и средњих школа, а у неким и по неколико таквих часописа. Код нас је често постојало неразумевање за ту врсту помоћне литературе, без обзира на чињеницу да је она неопходна, нарочито у раду са напреднијим ученицима. У том погледу, веома позитиван пример је препорука садашњег Министарства просвете упућена школама, да Математички лист користе као помоћну литературу у настави математике.

Све више продире свест да се улога школе (и факултета) не састоји у томе да нас науче нечему за цео живот, него да нас, између осталог, науче да учимо кроз цео живот, а ту је место оваквих часописа од изузетног значаја. Учећи математику ми учимо да учимо. Обично се каже да је главни ресурс сваке нације – знање. Данас, међутим, то више није само знање, него способност стицања знања, тј. способност учења које ће нас пратити кроз цео живот, јер смо већ закорачили у епоху непрекидних и свакодневних иновација. У том погледу је важна улога часописа намењених ученицима, јер они помажу да се бар један одређени део ученика, углавном оних даровитијих, већ у раној фази школовања припреми за будући студиознији приступ изучавању одређених научних дисциплина.

Математички лист у првих пола века његовог постојања

Друштво математичара и физичара Србије почело је да издаје Математички лист за ученике основних школа 1967. године на основу договора у Савезу друштва математичара, физичара и астронома Југославије, по којем је Друштво Србије задужено да покрене такав часопис, док је Друштво Хрватске било задужено за одговарајући часопис за средње школе (Математичко-физички лист). Он је врло брзо постао главна математичка литература основаца из Југославије, са тиражом који је у неким периодима достигао и 80 000 примерака. Лист је био и иницијатор и неко време главни спонзор Савезних такмичења из математике ученика основних школа.

У протеклих 50 година променило се неколико редакција Математичког листа. Све су оне уложиле много труда и напора да својим читаоцима обезбеде што више корисног и интересантног материјала. Осим тога су и многи други

сарадници својим прилозима допринели квалитету листа и свима њима Друштво математичара Србије дугује захвалност.

Највеће заслуге за почетак излажења Листа има професорка *Милица Илић-Дајовић*, која је шездесетих година била главни покретач и других најважнијих издавачких подухвата Друштва математичара Србије, од којих неки живе и данас. Уз њу је првих седам година, као одговорни уредник, био и *Богољуб Маринковић*. Подсетимо се имена и осталих уредника у првих пола века Математичког листа:

Од 1967. до 1972/73. школске године:

Главни уредник: *Милица Илић Дајовић*

Одговорни уредник: *Богољуб Маринковић*

Од 1973/74. до 1980/81:

Главни уредник: *Платон Димић*

Одговорни уредник: *Мирослав Живковић*

Школске године 1981/82:

Главни и одговорни уредник: *Мирослав Живковић*

Од 1982/83. до 1986/87:

Главни и одговорни уредник: *Платон Димић*

Школске године 1987/88:

Главни уредник: *Владимир Мићић*

Одговорни уредник: *Мирјана Мрмак*

Од 1988/89. до 1990/91:

Главни уредник: *Владимир Мићић*

Одговорни уредник: *Ариф Золић*

Од 1991/92. до 1996/97:

Главни уредник: *Павле Младеновић*

Одговорни уредник: *Војислав Андрић*

Од 1997/98. до 2001/02:

Главни уредник: *Мирјана Ђорић*

Одговорни уредник: *Војислав Андрић*

Од 2002/03. до 2004/05:

Главни уредник: *Војислав Петровић*

Одговорни уредник: *Вера Јоцковић*

За прва два броја 2005/06. школске године:

Главни уредник: *Бранислав Поповић*

Одговорни уредник: *Вера Јоцковић*

Од школске 2005/06. године до данас:

Главни уредник: *Ратко Тошић*

Одговорни уредник: *Вера Јоцковић*

Од 1973. године постојао је и Редакцијски одбор Математичког листа у коме су били представљени математичари из Србије, Хрватске, Босне и Херцеговине, Црне Горе и Македоније.

Кад говоримо о људима који су уређивали Математички лист у раном периоду његовог излажења, мора се рећи да је њихов посао био технички много захтевнији него данас. Треба имати у виду да је штампарство у последњих 50 година напредовало више него за претходних 500 година од Гутенберговог времена.

У првој школској години изашла су само два броја Математичког листа. У следећих 7 година, закључно са школском годином 1972/73, излазило је по пет бројева, од којих су неки били двобројеви. То указује на чињеницу да се редакција суочавала са проблемима са којима се у почетку суочава сваки подухват овакве природе.

После тога долази дуг период у коме се ритам излажења стабилизовао, тако да је у току сваке школске године изашло по 6 бројева, све до 2010. године. У школској 1993/94. години изашла су три двоброја, што је свакако последица опште ситуације која је владала у земљи тих година. Од школске 2010/11. године прешло се на редовно излажење од по 5 бројева годишње, али на нешто повећаном броју страна.

Као што видимо из овог прегледа, Математички лист није имао прекида у излажењу и поред свих тешкоћа и искушења кроз која су пролазили наша земља и наше друштво. Захваљујући верним читаоцима Лист је све време излазио без икаквих дотација од стране друштва, што је реткост за издања овог типа.

О садржају Математичког листа

У првом броју Математичког листа објављен је чланак Богољуба Маринковића „Како саставити једначину“. Од тада се у сваком броју МЛ-а објављује бар по један дужи чланак, а понекад два или више њих.

Сталне рубрике у Листу од почетка биле су: Одабрани задаци, Конкурсни задаци, Занимљива математика, а убрзо се појавила и рубрика Наградни задаци. Нумерација задатака је јединствена, тако да је лако утврдити да су за 50 година у МЛ-у објављена 3034 одабрана задатка, 2592 конкурсна и 488 награђених. Касније су повремено увођене нове рубрике, као што су Енигматска страна, Задаци за родитеље и наставнике, Логички задаци и Шаховски проблем. Повремено

се појављују Шаљива страна, па и стрипови, а од 1973/74. године се редовно појављују тестови за проверу знања ученика од 5. (касније и 3.) до 8. разреда.

Важно је истаћи да су се, од првог броја, читаоци (наставници и њихови ученици) активно укључили као сарадници и решаваоци задатака, а повремено шаљу чланке, похвале, критике, па и песмице и друге кратке литерарне саставе на математичке теме. Увођење електронске поште је обогатило везу са читаоцима и решаваочима конкурслих и наградних задатака. Та веза је постала двосмерна и чланови редакције директно упућују читаоце на боље начине решавања задатака и слично.

Сваки облик рада са математичком књигом захтева активно учешће ума и воље, а радост малих победа је достојна награда за то. Великом броју ученика Математички лист је био прва необавезна лектира која им је омогућавала да провере своје математичке способности и стекну самопоуздање. Математика није спринтерска дисциплина, него маратон и правовремено опредељивање за дубље изучавање математике може да утиче на животни пут и резултате сваког од нас.

Од почетка свог излагања, Математички лист је био незаобилазни фактор у припремама најмлађих ученика за домаћа и међународна математичка такмичења. Његови сарадници су увек били међу онима који су се са ентузијазмом укључивали у те активности.

Имена многих читалаца Математичког листа нашла су се међу освајачима награда и медаља на математичким такмичењима, домаћим и међународним. Многи од њих су сада доктори математике и професори на универзитетима широм света или су међу онима који успешно и стваралачки примењују математику у свом послу. У највећем броју случајева, први пут су се њихова имена појавила као имена решавалаца задатака из Математичког листа. Као што свака велика авантура почиње првим кораком, тако је и Математички лист био први корак у њиховом професионалном развоју.

Сигурни смо да ће се Математички лист и убудуће трудити да својим читаоцима обезбеди што више корисног и интересантног материјала. Захваљујемо се овом приликом свим читаоцима и сарадницима који су својим прилозима допринели квалитету листа и позивамо их на даљу сарадњу, бар у наредних 50 година.

E-mail: ratosic@gmail.com, jockovic.vera@gmail.com